

УДК 78.03

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-5>**Олександр ФІЛІПPOB**

аспірант кафедри хорового диригування, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, вул. Новосельського, 63, м. Одеса, Україна, 65023

ORCID: 0009-0004-3989-730X

Бібліографічний опис статті: Філіппов, О. (2025). Особливості розвитку одеської вокальної школи у II половині XX століття (на прикладі діяльності оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової). *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 30–36, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-5>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ У II ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ОНМА ІМЕНІ А. В. НЕЖДАНОВОЇ)

Мета роботи полягає у різносторонньому висвітленні та обґрунтуванні провідної системоутворюючої ролі оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової яка розглядається як фундаментальна освітньо-творча платформа у становленні, подальшому динамічному розвитку та консолідації самобутніх рис одеської вокальної школи. Дослідження також прагне чітко визначити масштаби та характер її впливу на формування ширшого мистецького простору Одеси та України загалом у період другої половини XX століття, який був часом значних соціально-культурних трансформацій. **Методологія дослідження** ґрунтується на комплексному застосуванні низки загальнонаукових та спеціальних музикознавчих методів: історіографічний метод, системно-аналітичний, метод інтерв'ювання, що забезпечує багатоаспектний підхід до вивчення феномену. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає у першому системному та цілісному науковому осмисленні та концептуалізації внеску оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової у розвиток та генезис одеської вокальної школи. Виявлено зв'язок між функціонуванням студії та еволюцією стильових ознак одеської вокальної школи, що дозволяє побачити її як закономірний результат цілеспрямованої освітньо-творчої діяльності. Стаття акцентує увагу на студії не лише як на навчальному підрозділі, а саме як на структурному компоненті професійної підготовки співаків, що відіграє роль у спадкоємності виконавських традицій та передачі унікального досвіду від покоління до покоління. **Висновки** дослідження підкреслюють, що оперна студія Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової є не просто академічним навчальним підрозділом, а стратегічно важливою інституцією, яка відіграла ключову та центральну роль у кристалізації та артикуляції самобутніх рис, методичних засад та виконавських стандартів одеської вокальної школи. Її багаторічна діяльність забезпечила не лише формування міцних мистецьких традицій, а й стимулювала інноваційний пошук у вокальній педагогіці, сприяючи постійному розвитку та вдосконаленню підходів до навчання. Завдяки цій роботі, студія стала справжнім центром, що забезпечує підготовку вокальних виконавців найвищого професійного рівня, які згодом гідно представляють одеську вокальну школу на національних та міжнародних сценах. Її вплив простежується у формуванні не лише технічної майстерності, а й унікальних художніх особливостей, емоційної глибини та високої сценічної культури.

Ключові слова: одеська вокальна школа, оперна студія Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, вокальна педагогіка, оперне мистецтво, виконавська школа, виконавська традиція, професійна мистецька освіта, сучасний мистецький простір.

Oleksandr FILIPPOV

PhD Candidate at the Department of Choral Conducting, A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music, 61 Novoselskoho St, Odesa, Ukraine, 65023

ORCID: 0009-0004-3989-730X

To cite this article: Filippov, O. (2025). Osoblyvosti rozvytku odeskoi vokalnoi shkoly u II polovyni XX stolittia (na prykladi diialnosti opernoi studii ONMA imeni A. V. Nezhdanovoi) [Peculiarities of the development of the Odesa vocal school in the second half of the 20th century (based on the activities of the opera studio of the A. V. Nezhdanova Odesa National Music Academy)]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 30–36, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-5>

PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF THE ODESA VOCAL SCHOOL IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY (BASED ON THE ACTIVITIES OF THE OPERA STUDIO OF THE A. V. NEZH DANOVA ODESA NATIONAL MUSIC ACADEMY)

Purpose. The purpose of this study is to provide a comprehensive analysis and substantiation of the leading system-forming role of the Opera Studio of the Odesa National A. V. Nezhdanova Music Academy (ONMA), regarded as a fundamental educational and artistic platform in the formation, further dynamic development, and consolidation of the distinctive features of the Odesa vocal school. The research also aims to clearly define the scope and nature of the Studio's influence on the formation of the broader artistic landscape of Odesa and Ukraine in general during the second half of the 20th century, a period marked by significant socio-cultural transformations. **Methodology.** The methodology of the study is based on the integrated application of a number of general scientific and specialized musicological methods, including historiographic, system-analytical, and interview-based approaches, which together ensure a multifaceted examination of the phenomenon. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the findings lies in the first systematic and holistic scholarly interpretation and conceptualization of the contribution of the ONMA Opera Studio to the development and genesis of the Odesa vocal school. The study reveals a connection between the Studio's functioning and the evolution of stylistic features of the Odesa vocal tradition, enabling us to view it as a logical outcome of deliberate educational and artistic activity. **Conclusions.** The conclusions of the study emphasize that the Opera Studio of the Odesa National A. V. Nezhdanova Music Academy is not merely an academic educational unit, but a strategically significant institution that has played a key and central role in the crystallization and articulation of the distinctive features, methodological foundations, and performance standards of the Odesa vocal school. Its long-standing activity has not only contributed to the establishment of strong artistic traditions but has also stimulated innovative inquiry in vocal pedagogy, fostering the continuous evolution and refinement of educational approaches. Through its work, the Studio has become a true center for the training of vocal performers of the highest professional caliber, who subsequently represent the Odesa vocal school with dignity on both national and international stages. Its influence can be traced not only in the development of technical mastery, but also in the cultivation of unique artistic characteristics, emotional depth, and a high level of stage culture.

Key words: Odesa vocal school, Opera Studio of the A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music, vocal art, vocal pedagogy, performance traditions, stage mastery.

Актуальність проблеми. Дослідження розвитку одеської вокальної школи в оперній студії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (надалі ОНМА імені А. В. Нежданової) у другій половині ХХ століття набуває особливої актуальності з кількох причин:

По-перше, в умовах сучасних трансформацій у сфері мистецької освіти та культури в Україні, звернення до історичного досвіду провідних навчальних закладів, яким є ОНМА імені А. В. Нежданової, є критично важливим. Аналіз функціонування її оперної студії дозволяє виявити фундаментальні освітні та художні парадигми, що забезпечили формування унікальної вокальної школи, здатної виховати висококваліфікованих виконавців. Цей досвід може слугувати методологічною базою для оптимізації сучасних навчальних процесів та збереження національних мистецьких традицій;

По-друге, одеська вокальна школа є визначним культурним феноменом як на національному, так і на міжнародному рівнях. Проте її системоутворююча роль та генезис крізь призму діяльності оперної студії залишаються недостатньо вивченими у вітчизняному

музикознавстві. Комплексне дослідження цього аспекту заповнює значну прогалину в історії українського вокального мистецтва та сприяє глибшому розумінню механізмів формування виконавських шкіл;

По-третє, друга половина ХХ століття була періодом значних соціально-культурних змін та водночас розквіту виконавських традицій, зокрема в Україні. Аналіз функціонування оперної студії у цей період дає змогу оцінити її здатність адаптуватися до викликів часу, зберігаючи високі стандарти професійної підготовки та академічну спадкоємність. Це дозволяє краще зрозуміти чинники, які забезпечили життєздатність та конкурентоспроможність одеської вокальної школи на світовій оперній сцені;

По-четверте, актуальність зумовлена необхідністю збереження та популяризації національної мистецької спадщини. Систематизація знань про діяльність оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової як осередку формування вокальної еліти сприятиме не лише поглибленню наукових знань, а й послугує важливим джерелом для майбутніх поколінь дослідників, педагогів та виконавців, підкреслюючи

значущість української вокальної культури у світовому контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з тематики, що стосується одеської вокальної школи та ролі оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової, свідчить про зростаючий інтерес до вивчення історії та розвитку української вокальної педагогіки та виконавства. Зокрема, одеська вокальна школа досліджується у низці наукових праць Кулієвої А. (Кулієва, 2001; Кулієва, 2020), Сазонова В. (Сазонов, 2011, с. 246–251), Андрющенко Т. (Андрющенко, 2019). Довгань Л. (Довгань, 2007) у своїх працях аналізує оперну студію ОНМА імені А. В. Нежданової як центральний інституційний чинник у становленні та розвитку одеської вокальної школи. Більшість же інших згадок про студію мають епізодичний характер або зосереджені на окремих періодах її діяльності, а не на комплексному впливі на школу, а саме, в роботах Телішевського М. (Телішевський, 2013), Сідлецької Т., Розенберг Р. Проте, попри наявність окремих цінних праць, комплексне та систематизоване дослідження саме впливу оперної студії на формування одеської вокальної школи у другій половині ХХ століття залишається недостатньо висвітленим. Це підкреслює актуальність та наукову новизну нашого дослідження, оскільки воно спрямоване на заповнення цієї прогалини в музикознавчій науці та створення цілісної картини еволюції одного з найвизначніших феноменів українського вокального мистецтва.

Метою дослідження – є багатостороннє вивчення та обґрунтування провідної, системоутворюючої ролі оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової як ключової освітньо-творчої платформи у становленні, еволюції та консолідації самобутніх рис одеської вокальної школи в історико-мистецькому контексті другої половини ХХ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одеська вокальна школа як мистецький феномен формувалася на перетині локальних традицій і потужних зовнішніх впливів, передусім італійської оперної культури. Становлення цього явища відбувалося в умовах багатого музичного життя регіону, одним із головних центрів якого був Одеський національний академічний театр опери та балету. За спостереженнями дослідника Бацака К., саме італійська оперна

традиція, закладена в Одесі ще в 1810-х роках, на тривалий час визначила вектор культурного розвитку міста й усього південноукраїнського регіону (Бацак, 2019, с. 67–70). Такий інтенсивний культурний обмін сприяв формуванню особливого вокального стилю, який згодом дістав назву «одеська вокальна школа».

Як у своїх роботах зазначає Сазонов В., у музикознавстві термін «вокальна школа» часто трактується як сукупність професійних досягнень у сфері вокального виконавства та педагогіки, сформованих у межах тієї чи іншої національної традиції. Використання термінології «національна вокальна школа» передбачає, що мова йдеться про систему, в якій чітко простежуються етнокультурні особливості, стильові доміанти та історично зумовлена методологія навчання. У ширшому культурологічному контексті вокальна школа розглядається як багатогранне явище, що охоплює не лише технічні й естетичні засади вокального мистецтва, а й індивідуальний творчий підхід конкретних педагогів і виконавців (Сазонов, 2011, с. 247).

У дослідженні Андрющенко Т., показано що характерною рисою саме одеської вокальної школи – є синтез італійської, німецької, російської та української вокальних традицій, що дозволяє об'єднати принципи бельканто, такі як: кантиленність співу, яскравість тембру, рівність звучання, вільне володіння різними техніками вокалу; рівність вокальних регістрів від німецької традиції, а також особливості фразування, виразність і емоційність українського слова. Крім того, важливим аспектом є налаштування співацького голосу на відчуття вертикалі, повноти об'єму та округлості звуку. Також варто зазначити єдність технічних і художніх аспектів виконання вокальних творів, що ґрунтується на правильному розумінні стилю та жанру (Андрющенко, с. 23–32).

Поступове зростання вимог до рівня вокально-акторського виконавства в одеському регіоні, обумовлене активністю оперного театру та запитом публіки у ХІХ–ХХ ст., створило передумови для розвитку системної вокальної освіти, що, зокрема, реалізовувалась у межах діяльності Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової. Водночас, оперна студія академії стала важливим інструментом трансляції традицій вокальної школи в різних поколіннях співаків, зокрема й у другій

половині ХХ століття, коли цей вплив простежується найяскравіше.

Таким чином, заснування кафедри оперної підготовки у 1949 році стало важливим етапом у структурному розвитку ОНМА імені А. В. Нежданової та мало далекосяжні наслідки для формування системи фахової підготовки оперних співаків в Україні.

Ми повністю погоджуємось зі словами Сазонова В., які він висловив в одній із своїх статей: – «...крім кафедри сольного співу, важливу роль у становленні співаків-професіоналів завжди відігравали також кафедра оперної підготовки та оперна студія – найважливіші навчальні підрозділи ОДМА імені А. В. Нежданової. Їхнє завдання – підготовка студентів-вокалістів до практичної роботи на оперних сценах, в музичних театрах. Саме при роботі на кафедрі оперної підготовки і в оперній студії студенти-вокалісти стають частиною безперервної традиції музичної сцени».

У 1950–1960-х роках до викладацької роботи в студії активно залучалися видатні представники одеської музичної сцени: Капара С. (вокаліст Одеського оперного театру), Ільїн С. (вокаліст Одеського оперного театру), Покровський М. (головний диригент і художній керівник Одеського оперного театру), Кедрова О. (режисерка, учениця Станіславського К.), Базилевич В. (викладач Румунської консерваторії, артистка Одеського оперного театру), Зайцев Н. (один із засновників Одеського ТЮГ), та інші представники провідних мистецьких закладів, що доцільно висвітлено у роботі Довгань Л. (Довгань, 2008). Їхня присутність не обмежувалася лише аудиторною педагогікою, адже багато з них брали активну участь у роботі оперної студії, що функціонувала при академії як простір професійного становлення молодих вокалістів. Участь цих педагогів-практиків у студійних постановках, їхнє безпосереднє наставництво та спільна творча діяльність зі студентами сприяли не лише засвоєнню технічних навичок, але й передаванню виконавських традицій, сценічної культури та вокального стилю. Саме через оперну студію відбувалася жива трансляція мистецького досвіду, що став основою для поступової кристалізації ознак одеської вокальної школи. Так формувався унікальний локальний феномен, в основі якого – синтез педагогічної

спадщини, вокальної, театральної практики та індивідуального підходу до розвитку кожного виконавця.

Вже з тих часів (50-ті рр. ХХ ст.) вихованці Одеської консерваторії (ОНМА імені А. В. Нежданової) здобували численні перемоги на вокальних конкурсах, виступали в театрах та активно гастролювали, демонструючи високий рівень підготовки. Це підтверджувало ефективність педагогічних методів, застосованих у студії, а також високу якість виконавської майстерності, що стала візитною карткою «одеської вокальної школи».

Під час роботи над художнім образом велика увага приділялась психо-емоційній складовій, яка безпосередньо впливає й на технічні параметри виконання і темброву виразність. З майстер-класів народної артистки УРСР Поліванової Г. (яка навчалась в оперній студії в 1950-х рр.) можна зазначити, що правильно спрямоване емоційне переживання сприяє багатьом вокально-виконавським аспектам: оптимізації звуковидобування, поліпшенню контролю дихання (воно набуває природньої фізіології), розкриттю унікальних фарб голосу (занурення в художній образ активізує тембральну виразність та емоційність). Поліванова Г., як вихованка оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової та одна з найяскравіших представників одеської вокальної школи, наголошувала на тому, що емоційне переживання має бути не спонтанним, а свідомо спрямованим. Психофізична дія студента в процесі виконання твору дозволяє досягти гармонії між технікою та емоціями, забезпечуючи, водночас, естетичну та технічну досконалість (Поліванова, 2018). Таким чином, саме робота режисерів в оперній студії ОНМА впливала на концептуальне створення та розкриття художнього образу як невід'ємну складову вокального виконання. Цей підхід сприяє всебічному розвитку виконавця, формуючи характерний стиль «одеської вокальної школи», де емоційна глибина і технічна майстерність органічно поєднуються в одне ціле.

Ще одна представниця одеської вокальної школи, заслужена артистка України – Джамагорцян А., яка навчалася в оперній студії у 1960-х роках, і понині працює викладачем на кафедрі «сольного співу», продовжує розвивати традиції закладені з тих часів в студії.

Викладач підкреслює важливу роль концертмейстерів у процесі формування вокальних навичок. Саме з концертмейстерами студенти оперної студії ретельно вивчали оперні партії та уривки, працювали над виконавським автоматизмом і вокально-музичною грамотністю. Окрім вищезазначеного, згідно з твердженнями Джамагорцян А., однією з визначальних рис «одеської вокальної школи» є особлива увага до чіткості й виразності передачі тексту, ясності слова, що дозволяє максимально глибоко розкрити зміст вокальних творів і донести їх до слухача. Ця характеристика стала невід'ємною складовою виконавської майстерності, яка формувалася під впливом загальноєвропейських традицій та локальних культурних особливостей. Важливу роль у розвитку цієї риси відіграє діяльність оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової. У процесі репетицій і постановок, викладачі акцентують увагу на кількох ключових аспектах роботи зі словом: правильній артикуляції, інтонаційній виразності та глибокому розумінні семантичного наповнення тексту. Практика роботи зі словом включає детальний аналіз літературного матеріалу, розбір його емоційного навантаження й адаптацію тексту до музичного контексту, що сприяє інтеграції літературної основи з музичною драматургією. «Одеські вокалісти, завжди вирізнялись серед інших ясністю та подачею слова» (Джамагорцян, 2024). У статті Синьюань Д., також зазначено про важливість подачі тексту під час виконання оперних творів: «У слові фокусується і фізична дія, і результат уяви артиста, його почуття, пориви; в інтонуванні слова і в музичній інтонації висловлюється емоційно-духовний стан персонажа. За виразом Станіславського, «слово – відзвук стану духу». Тому за словами, тим більше за проспіваними словами, повинен стояти образ, створений уявою артиста, його переживаннями та думками» (Синьюань, с. 241).

Важливий погляд ще одного випускника студії, висвітлено в роботі Андрющенко Т.: на думку професора ОНМА, народного артиста України Навроцького В., який був вихованцем оперної студії у 1980-х роках, а згодом з 1992 по 2002 роки був завідуючим кафедри оперної підготовки, до одних із фундаментальних принципів «одеської вокальної школи» прийнято включати наступне: свободу голосового

апарату (яка забезпечує легкість та природність звучання), єдність технічної майстерності та художньої інтерпретації (де технічні аспекти не існують ізольовано від емоційного змісту твору), емоційну забарвленість і виразність тембру (що дозволяє досягти унікальної якості звучання) (Андрющенко, 2019). Саме оперна студія ОНМА імені А. В. Нежданової відіграла особливу роль у формуванні таких принципів, де основним завданням режисера в межах студії був і є розвиток акторської свободи, яка забезпечує природність і легкість сценічної поведінки. Спираючись на слова заслуженої артистки України Жадушкіної Г. – «Значне зростання досягалось через дарування режисером співаку відчуття свободи та любові, захоплення процесом. Природні жести, рухи та дії, які відповідають внутрішнім відчуттям виконавця, впливають на стан голосового апарату, сприяючи його розслабленню. Для відчуття свободи і комфорту голосового апарату та в цілому на сцені, на початкових етапах навчання, рекомендувалось використовувати комедійний матеріал. Адже під час роботи із комедією студенти відчують більшу відкритість до експериментів та творчості, оскільки емоційне навантаження зменшується, а їхня увага спрямовується на простий пошук рішень» (Жадушкіна, 2025).

Як знаходимо в ґрунтовних позиціях музикознавців (Кулієва, с. 199–200) «Театрально-інтонаційний напрям, репрезентований у одеській вокальній школі В. Селявіним, базований на первинності ролі виразової стихії мови жесту, театральної пози, що ніби «підказували» виконавцю певну технічну деталь, тоді як образно-змістовне розуміння музично-сценічної ситуації сприяло народженню цілісної виконавської вокальної концепції. «Взірцями» театрально-інтонаційного напрямку, розвиненого в одеській вокальній школі Селявіним В., були генії вокального мистецтва Шаляпін Ф. та Єршов І. Натомість, представники напрямку «виключно вокальної першості» – викладачі Одеської консерваторії Рейдер Ю., Менер-Каневська М., Синягіна О. (педагог Данькевича К. з вокалу), Асланова О. (співала разом із Шаляпіним Ф.) дбали про розвиток вокального мистецтва, надаючи переваги властивим йому імманентним позиціям «техніцизму»».

Також, в цьому питанні, у контексті формування професійної вокальної майстерності

студентів, значну роль відіграють дисципліни, які були впроваджені із самого початку функціонування оперної студії, а саме ті, які пов'язані з розвитком фізичної культури виконавця, такі як «сценічний рух» та «танок». Як показує практика, правильна постава, яка є одночасно прямою та розслабленою, вправи на гнучкість м'язів та дихання, сприяють уникненню напруження в ділянці грудної клітки та шиї. Ці методи не лише сприяють зняттю напруження, але й дозволяють досягти необхідної рівноваги між напруженням і розслабленням, що є критично важливим для оптимального функціонування дихальної та голосової систем оперного виконавця.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, можна стверджувати, що сучасні виклики у розвитку української вокальної школи представляють собою багатогранний процес формування національної мистецької еліти, яка має бути здатною не лише до збереження та розвитку сформованих традицій, а й до внесення свіжого, особистісного змісту у суспільні тенденції сьогодення. Подальші наукові розвідки у цій царині, а також систематизація історичних даних про становлення та майже столітню діяльність одеської вокальної школи, сприятимуть уточненню як теоретичних засад, так і практичних аспектів вивчення вокального мистецтва. Дослідження показало, що оперна студія ОНМА імені А. В. Нежданової відіграла ключову, системоутворюючу роль у формуванні та розвитку одеської вокальної школи у другій половині ХХ століття. Цей період був часом інтенсивного становлення, коли завдяки синергії кваліфікованих педагогів-практиків, збагачених досвідом Одеського оперного театру та інших провідних мистецьких установ, відбувалася жива трансляція унікальних виконавських традицій. Завдяки зусиллям таких видатних особистостей, як Покровський М., Капара С., Глибоко-Долинська Л., Пресич А., Шаврук І., Мешкіс Б. В., Жадушкіна Г. В., та ін. режисери та концертмейстери оперної студії, вдалося інтегрувати технічну майстерність

з глибоким художнім осмисленням. Особлива увага приділялася психоемоційній складовій виконання, розвитку акторської свободи та чіткості й виразності передачі тексту, що стали візитною карткою одеських вокалістів.

Таким чином, оперна студія у другій половині ХХ ст. функціонувала не просто як навчальний клас, а як повноцінний творчий простір, який, відносно формування та розвитку одеської вокальної школи, проявляється у неперервній педагогічній лінії, що стартує від класичних бельканто-принципів і доходить до модерної органічної інтеграції техніки, слова та драматургії; системному міждисциплінарному підході, що поєднує вокал, сценічний рух, хореографію, режисуру і драматургію у єдине освітньо-творче середовище, а також живому культурному просторі, де студенти–випускники впроваджують традиції школи у театральну та концертну практику не лише в Україні, а й за кордоном.

Актуальність подальших досліджень розвитку одеської вокальної школи в оперній студії ОНМА імені А. В. Нежданової залишається високою, що обумовлено кількома важливими аспектами: попри існуючі праці, залишається потреба у глибокому аналізі еволюції вокальної педагогіки в одеській школі в різні історичні періоди. Детальне вивчення конкретних методик викладання, що застосовувалися видатними педагогами студії, може надати цінні орієнтири для сучасних освітніх програм; необхідно провести порівняльний аналіз одеської вокальної школи з іншими провідними вокальними школами України та світу; важливим напрямом є дослідження впливу сучасних технологій та інновацій на вокальну педагогіку та виконавство в оперній студії ОНМА імені А. В. Нежданової у ХХІ столітті. Це дозволить оцінити, як традиційні підходи інтегруються з новими вимогами та можливостями; актуальним є вивчення соціокультурного впливу вихованців одеської вокальної школи на розвиток оперного мистецтва в Україні та за її межами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрющенко Т. В. Методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на основі одеської вокальної школи. Кривий Ріг, 2019. 102 с. URL: [https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3430/Мастерская%20%20\(1\)-конвертирован.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3430/Мастерская%20%20(1)-конвертирован.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
2. Бацак К. Ю. Одеська італійська опера та Східна війна: особливості театрального сезону 1854–1855 років. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2019. Вип. 124. С. 54–73.

URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/baczak-k.-yu.-odeska-italijska-opera-ta-shidna-vijna-osoblyvosti-teatralnogo-sezonu-1854%E2%80%931855-rokiv.pdf>

3. Довгань Л. Навчання і виховання оперних співаків-акторів у Одеській державній музичній академії ім. А. В. Нежданової (історія кафедри оперної підготовки і оперної студії). Одеса : Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової, 2008. 246 с.

4. Кулієва А. Я. Виконавський синтез як творчий метод одеської вокальної школи. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 2. С. 198–202.

5. Поліванова Г. А. Майстер-клас із сольного співу. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Особисті спостереження автора. Одеса, 2018.

6. Сазонов В. З історії становлення одеської вокальної школи. *Проблеми мистецької освіти* : збірник науково-методичних статей. 2011. Вип. 6. С. 246–251.

7. Синьюань Д. Оперне інтонування як синтетичний художньо-експресивний феномен. *Музичне мистецтво і культура*. 2018. Вип. 27. Книга 1. С. 335–344. URL: <https://www.music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/386/772>

8. Телішевський М. Р. Оперна студія як складова виховання співака-професіонала. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 19. Т. I. С. 264–269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshr_2013_19%281%29_57

9. Філіппов О. О. Інтерв'ю з Жадущкіною Г. В. Рукопис. Одеса, 2025. 22 с.

10. Філіппов О. О. Інтерв'ю з Джамагорціан А. В. Рукопис. Одеса, 2024. 8 с.

REFERENCES:

1. Andriushchenko, T. (2019). Metodyka vokalnoi pidhotovky maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva na osnovi Odeskoï vokalnoi shkoly [Methodology of vocal training for future music art teachers based on the Odesa vocal school]. Kryvyi Rih. Retrieved from [https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3430/Магистерская%20%20\(1\)-конвертирован.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3430/Магистерская%20%20(1)-конвертирован.pdf?sequence=1&isAllowed=y) [in Ukrainian].

2. Batsak, K. (2019). Odeska italiiska opera ta Skhidna viina: osoblyvosti teatralnogo sezonu 1854–1855 rokiv [Odesa Italian Opera and the Eastern War: peculiarities of the 1854–1855 theater season]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 124, 54–73 [in Ukrainian].

3. Dovhan, L. (2008). Navchannia i vykhovannia opernykh spivakiv-aktoriv u Odeskii derzhavnii muzychnii akademii im. A. V. Nezhdanovoi (istoriia kafedry opernoi pidhotovky i opernoi studii) [Training and education of opera singers-actors at the Odesa State Music Academy named after A. V. Nezhdanova (history of the Department of Opera Training and Opera Studio)]. Odessa : Odeska derzhavna muzychna akademiia im. A. V. Nezhdanovoi [in Ukrainian].

4. Kuliieva, A. (2020). Vykonavskiy syntez yak tvorchyi metod Odeskoï vokalnoi shkoly [Performing synthesis as a creative method of the Odesa vocal school]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 2, 198–202 [in Ukrainian].

5. Polivanova, H. (2018). Maister-klas iz solnoho spivu. Odeska natsionalna muzychna akademiia imeni A. V. Nezhdanovoi. [Master class in solo singing. Odesa National Music Academy named after A. V. Nezhdanova]. (Author's personal observations) [in Ukrainian].

6. Sazonov, V. (2011). Z istorii stanovlennia Odeskoï vokalnoi shkoly [From the history of the formation of the Odesa vocal school]. *Problemy mystetskoi osvity: zbirnyk naukovo-metodychnykh statei*, 6, 246–251 [in Ukrainian].

7. Syniuan, D. (2018). Operne intonuvannia yak syntetychnyi khudozhno-ekspresyvnyi fenomen [Opera intonation as a synthetic artistic and expressive phenomenon]. *Muzychne mystetstvo i kultura*, 27 (1), 335–344. Retrieved from <https://www.music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/386/772> [in Ukrainian].

8. Telishevskiy, M. (2013). Opera studiiia yak skladova vykhovannia spivaka-profesionala [Opera studio as a component of professional singer training]. *Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*, 19 (1), 264–269. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshr_2013_19%281%29_57 [in Ukrainian].

9. Filippov, O. (2025). Interviu z Zhadushkinoyu H. [Interview with Zhadushkina G.]. Manuscript. Odessa [in Ukrainian].

10. Filippov, O. (2024). Interviu z Dzhamahortsian A. [Interview with Dzhamahortsian A.]. Manuscript. Odessa [in Ukrainian].